

היכולת להחזיר את האור האלוקי בעולם הזה, ולהוציא אותו "מאפלה לאורה".

(לקוטי שיחות ה"ו ע' 236 ואילך)

ב

פרשת שמות

ביאור הקשר בין שם הפרשה לתוכנה:

Ⓐ פרשת שמות עוסקת בשעבודם של בני-ישראל בגלות מצרים. בפרשה

הבאה – פרשת וארא – מתחיל להתנוצץ כבר אור הגאולה, כאמצעות האותות והמופתים שעשה הקב"ה במצרים והמכות שהביא עליהם; אך פרשת שמות עוסקת כל-כולה בקושי הגלות והשעבוד⁴.

Ⓑ ועניין זה – הגלות והשעבוד – קשור למושג "שם" ("ואלה שמות בני ישראל").

Ⓒ כדי לבאר זאת, יש להקדים את המבואר בתורת החסידות⁵, שהיחס בין שמו של אדם לאדם עצמו כולל שני קצוות מנוגדים:

Ⓓ מצד אחד – השם הוא תכונה היצונית בלבד: הוא אינו מגלה דבר על אופיו ועל תכונותיו של בעליו⁶. ואיה לדבר – שהרי ישנם אנשים

4. יתרה מזו - עם התקדמות הפרשה גדל והולך גם השעבוד, עד שהוא מגיע לשיאו בטענת משה כלפי הקב"ה בסיום הפרשה: "למה הוציאתה לעם הזה, למה זה שלחתני, ומאז באוני אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה, והוצל לא הצלת את עמך".
5. ספר המאמרים תשי"ב ע' 73 ואילך. ספר המאמרים תשי"ט ע' 17 ואילך. ועוד.
6. מלבד מנומחים יחידים סגולה, שהם אכן מסוגלים להכיר בטיב האדם על-פי שמו, כדברי הח"ל "דברי מאיר היה דייק בשמא" (יומא פג, ב).

פרשת שמות

Ⓔ רבים הנקראים בשם זהה, ועם זאת הם יכולים להיות שונים זה מזה, ותכונותיהם יכולות להיות מנוגדות מן הקצה אל הקצה.

Ⓕ מצד שני – השם קשור עם עצם נפשו של האדם, קשר שהוא עמוק יותר מנחותיו ותכונותיו הגלויים. וההוכחה לכך: כאשר קוראים לאדם בשמו, הוא פונה מיידית, בכל מהותו, אל הקורא לו; יתרה מזו – כשאדם מתעלף, רחמנא ליצלן, ניתן לעורר אותו מעלפונו על-די קריאה בשמו, כיוון שהקריאה בשמו של האדם מגיעה עד עצם נפשו, ובכך היא מעוררת ומחיה מחדש את גופו.

Ⓖ שני קצוות אלו ניכרים גם במצבם של בני-ישראל בתקופת הגלות:

הגלות היא מצב שבו האלוקות שבעולם נעלמת ונסתרת ("אוחותינו לא ראינו... ולא אתנו יודע עד מה"י), ובמצב זה גם הנשמה היהודית וכוחותיה אינם ניכרים ואינם משפיעים בגלוי.

Ⓖ יחד עם זאת, עצם נשמתו של יהודי – דרגה עמוקה יותר מנחותיו הניכרים והגלויים – עושה כמלא תוקפה גם בתקופת הגלות; ויתרה מזו – דוקא בזמן הגלות, כאשר ישנם קשיים ונסיונות, מתעורר כוח מסירות-הנפש, הנובע מעצם הנשמה (דבר שאינו מודגש בימים חתיקונם, כאשר אין צורך במסירות-נפש).

Ⓙ ולכן מכונה מצב זה "שחת בני ישראל": מצד אחד – בזמן הגלות המהות היהודית היא נעלמת ונסתרת ואינה ניכרת בגלוי, כשם ששמו של אדם מסתיר אותו ואינו מגלה עליו דבר; ומצד שני – דוקא בזמן הגלות בולטת פעולתה של עצם הנשמה, כשם ששמו של האדם קשור בקשר עמוק אל עצם נשמתו.

התגלות זו של עצם הנשמה, הקיימת דוקא בזמן הגלות – היא המעוררת בסופו של דבר גם את כוחותיה הגלויים של הנשמה (כשם

7. תהילים עד, ט.

שקריאה בשמו של אדם מעולף מעוררת את האדם כולו), ובכך מביאה בסופו של דבר את הגאולה. (5)

ואף פרט זה רמוז בפרשתנו: אמנם הפרשה כולה עוסקת בגלות ובשעבוד, אבל דוקא בה נמצא יסוד הגאולה – לידת משה רבינו, מושיעם וגואלם של ישראל, והשליחות שהטיל עליו הקב"ה להוציא את בני ישראל מארץ מצרים. (k)

(לקוטי שיחות חט"ז ע' 36 ואילך; התוועדויות תשמ"ו ח"ב ע' 334 ואילך;

תשמ"ח ח"ב ע' 204 ואילך)

ג

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם (א, א)

"כשירדו ישראל למצרים מנה מספרם כמה היו, ולפי שהם משולים לכוכבים קרא שמות לכולם" (שמות רבה פ"א, ג)

יש לפרש את משמעותן של שתי פעולות אלו – "מנה מספרם" ו"קרא שמות לכולם":

ירידתם של בני ישראל לגלות עלולה היתה להביא, ח"ו, לאיבוד מציאותם העצמית והנבדלת בין הגויים הרבים שסביבם.

כדי למנוע זאת עשה הקב"ה שתי פעולות אלו – פעולות המעניקות לבני ישראל חשיבות מיוחדת, שתשמור עליהם מפני אובדן זהותם העצמית בגלות:

"מנה מספרם" – בהתאם לכלל⁸ "דבר שבמניין אינו בטל", שכן המניין מעניק לדבר חשיבות, ובכך מונע את ביטולו;

"קרא שמות לכולם" – בהתאם להלכה בדיני שכחה (ממתנות עניים): "השוכח אילן... שהיה לו שם ידוע... אינו שכחה, שנאמר 'ושכחת עומר

8. ביצה ג, ב. שולחן ערוך יורה דעה סימן קי ס"א.